

86

KOLOZSVARI UL. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

451581

szám.

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 9

4

MARTIE

1923

În acest număr: *Încă odată Alba-Iulia de Octavian Goga; La munte poezie de Zaharia Bârsan; Democrația noastră rurală de Alexandru A. Hodoș; Nimicuri de-ale vieții, după Anton Cehov, de N. G. Musicescu; Criza partidului liberal de I. Joldea Rădulescu; O pagină de istorie contemporană de X. Y; Incurcătura orientală de Vintilă Petala; Viața literară: „Revoluția rusă“ de al. a. h. Gazeta rimată: Doliul Băncii agrare de Alecu Finanțu; Însemnări: „Pactul“ dela Alba-Iulia, „Keleti Ujság“ răspunde, Moravuri electorale, Fascismul italo-maghiar, O somație, etc. etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIAȚA CUZA VODĂ NO. 10

© BCUCluj

Țara Noastră^{szám.}

Incă odată Alba-Iulia

Cetitorii acestei reviste, urmărindu-ne scrisul în mod obiectiv, își dau de sigur seama că ideea centrală în jurul căreia s'au grupat toate argumentele noastre, față cu diversele rătăcirii ale așa numitului partid național, a fost afirmarea unității de stat și apărarea ei pe toate căile împotriva inconștiențelor care o slăbeau cu atitudinea lor.

Țara Noastră a pornit dela început cu acest program al nivelării sufletești, având ca țință definitivă consolidare interioară a statului român. După nedreptăți de veacuri și după recenta vărsare de sânge am crezut că îndeplinită fiind unitatea noastră politică, trebuie să înălțurăm totul ce poate să compromită procesul de închegare într'o vreme când o redutabilă fierbere vulcanică ne amenință încă din atâtea părți. Călăuziți de ideie ne-am arătat convingerile la orice ocazie, știind foarte bine ce vrem și unde mergem.

N'a fost, deci, cătuși de puțin un duel personal care s'a dat aici cu gândul de-a adumbri vrednicile unor oameni dornici să ceară cuvânt pe arena publică. Totdeauna am înțeles, că în cadrul larg al țării înnoite se poate găsi un colțisor de activitate pentru fiecare, fără nici o jignire pe seama altuia. Cât privește Ardealul cu deosebire am fost de credința că o clasă conducătoare puțin numeroasă și puțin pregătită suportă cu greu criza fărâmițării în mai multe tabere. Dacă cu toate aceste am sacrificat degrabă lozinca unei solidarități și-am deschis un drum nou, frângând impulsuri de ordin individual de dragul ideii, motivul primordial este primejdia pe care o simțeam pe urma mentalității bolnave a tovarășilor noștri de ieri.

De câte ori privim înapoi și ne pipăim conștiința, justificarea noastră apare limpede la toate prilejurile. Orice retrospecțiune asupra celor patru ani dela unire încoace vine să ne întărească în gândul că oscilările d-lor Vaida-Maniu nu sunt decât rezultanta fatală a unei complete lipse de busolă în orientarea politică și-a balastului de strănism care stăruie încă în psihologia lor. Fie-că ne gândim la izolarea permanentă a acestui partid, ursit să bată la toate porțile și în același timp să propage aici regionalismul înverșunat săpând legăturile de

frăție cu Regatul, fiecă-i judecăm pe nelămuriții fruntași după îngustimea de suflet din ziua încoronării, sau după pripeala acefală cu care s'au avântat la fuziune cu răzlețele elemente reacționare dela București, — în toate ipostazele iese la iveală cerebralitatea hibridă a unei conduceri fără nici o linie dreaptă, pe urma căreia energiile se pulverizează condamnate la o îndelungă irosire sterilă.

În câțiva ani de orbecăire capitalul politic al Ardealului a fost cheltuit și partidul de subt ocrotirea comitetului de-o sută, subminat de toate curente, astăzi e în pragul lichidării.

Toate aceste constatări sunt fără îndoială triste și consecințele lor ating deaproape interesele unei părți de țară, care după o eclipsare de veacuri năzuiau cu drept cuvânt spre o soartă mai bună. Și mai trist este însă, că paralel cu neglijarea problemelor ardeleni, naționali patrioți dela Cluj au isbutit prin zgomotoasa lor agitație de câțiva ani să diminueze prestigiul integral al vieții de stat, slăbindu-i organismul unitar prin otrăvirea maselor românești din Ardeal, și mai ales menajând tendințele centrifugale ale unor fragmente etnice din țară, care și-au găsit principalul izvor de inspirație în chiotul nesăbuit al regionaliştilor noștri.

Să examinăm de astădată *subt acest aspect* rolul politic al unor oameni care prin pașirile lor au primit o semnificare anacronică și care zi cu zi se cufundă tot mai mult în trecutul pe veci îngropat al frământărilor noastre.

* * *

E cunoscută îndeobște clamoarea cu care corifeii partidului național acoper neîncetat adunarea dela Alba-Iulia, pe care coborând-o din cadrul strălucitor al marilor manifestări naționale și-au dat toate silințele s'o nămolească în ogașa strâmtă a unor preocupări de partid.

Cetitorii știu opiniile noastre în această materie. Adunarea dela Alba Iulia, — cum s'a mai scris răspicat la revista noastră, — n'a fost decât curata isbucnire spontană a conștiinței românești din Ardeal pentru făurirea visatei unități naționale. Subt îndemnul unei credinți străbune și împinși de fermentul revoluției care aprinsese monarhia Habsburgilor, ascultând chemarea fraternă a României care udase cu sângele războiului liberator idealul unității noastre, românii ardeleni, hotărâți să afirme pentru ei înșiși și pentru lumea întreagă ideea alipirii, s'au întrunit la Alba-Iulia în Decembrie 1918. Monumentala armonie de ansamblu a o sută de mii de oameni n'a avut la temelie alt crez decât dorința mare și simplă de unire cu țara. Acest unic gând tumultos a răscolit masele pornindu-le subt sugestiunea unui vis secular în drum spre cetatea lui Mihai Viteazul. Nici un spirit de detaliu, nici o notă de târguială n'a tulburat luminosul examen de conștiință populară, care a îmbogățit cu o pagină glorioasă trecutul nostru sbuciumat. Intrupare largă a instinctului de conservare națională, adunarea dela Alba-Iulia, ca și victoriile dela Mărăști și Mărășești, este unul din punctele culminante ale conștiinței cu care poporul nostru în vîltoarea unei conflagrații universale și-a afirmat misiunea sa istorică.

În această aureolă de strălucire legendară ne-a apărut nouă tot-

deauna importantul act politic pe care am crezut că trebuie să-l transmitem în toată puritatea lui generațiilor viitoare. Liderii dela Cluj trebuie și în această chestiune să tulbure unisonul unui sentiment obștesc cu ecoul antipatic al slăbiciunilor proprii. În mod fatal dâșii ridică perdeaua de pe sufletul lor și lasă să vadă lumea ce se clocea acolo atunci când elanul unui popor își striga destinele lui. Adevărul este, că ridicând această perdea noi ne-aducem aminte de tot ce a mocnit sub ea. Știm că la Alba-Iulia în mijlocul pușoiului de fanatici era înfipt și-un mănunchiu restrâns de profesioniști politici, care în vremea furtunei pătimăse de pe câmpia Bălgradului, într-o cameră de hotel aranja mici socoteli de echilibristică burgheză. Vai, cunoaștem așa de bine ilustra societate. Deasupra ei plană toată umilința morală și intelectuală în care ne-aruncase Ardealul sălbătecia apăsării ungurești. Povățuiți de duhul străin al unei vieți cu orizonturi coborâte, supuși unor circumspecțiuni atavice și robiți de pornirile accentelor de frică care le smulsese celor mai mulți declarații de obediență către calăii lor, prea răsplățiții advocați ai chestiunii naționale din Ardeal au avut cu siguranță atunci câteva ceasuri pline de sbucium și întrebări. Psihologia lor de modești profitori ai vieții avea, firește, oare-care puncte de contact cu viforul de-afară, dar dincolo de acest generos avânt, rațiunea îi îndemna să ia măsuri pentru orice împrejurări. Ei știau că zecile de mii de țărani conduși de preoții și învățătorii lor au venit să ceară unire fără condiții cu țara românească, dar ei, sclavii de ieri, în coaste cu ruinele armatei lui Mackensen și cu cetele ungurești care se dislocau de pe front, își impuneau prudență și rezerve de gândire. Norocul întreg cu slava lui neprihănită nu înțrăse niciodată în combinațiile reci ale acestor minți obișnuite cu realitățile clipei. De-aceia a fost multă învălmășală acolo în camera de hotel. S'a lansat mai întâi ideia autonomiei sub ocrotirea coroanei sfântului Ștefan, pe care a măturat-o violent uraganul de-afară. S'au repezit apoi ca la un colac de salvare la doctrina președintelui Wilson și pentru a se pune bine cu Europa au născocit *ad hoc* un partid socialist românesc în Ardealul robit pe-deantregul de curentul național...

În acest chip, din elanul anonim și din socoteala celor puțini, din pornirile de libertate ale mulțimii și din reticențele unor conducători nedepriși cu stăpânirea, s'au zămislit celebrele puncte dela Alba-Iulia. Firește, numai *ideia unirii* a trecut în mintea tuturor ca o *magna charta* a românismului din Ardeal. Toate celelalte accesorii, care aveau aierul că vor să strângă într-o atmosferă meschină de paragrafi vijelia unui popor, s'au înecat dela început în însuflețirea credinței primordiale și suta de mii de români ardeleni s'a întors a casă cu sufletul împăcat că la Alba-Iulia a votat unirea cu România și *nimic mai mult*.

Dela această mișcătoare sărbătoare românească incoace a început apoi povestea recentă în care nimeni nu mai găsește accente de epepeie. Furtuna a trecut și în liniștea de mai târziu la lăpostul armatei române, domnii din camera de hotel au făcut totul ca să schimbe

în bani mărunți o cutropitoare volbură națională. Alba-Iulia în mâinile lor a devenit o monedă de schimb pe care au prezentat-o pe tipsie la București primind drept răsplată onoruri și bunătăți. De-atunci și până astăzi în mod consecvent acești giranți ai unirii nu văd în vestita adunare decât un brevet de invenție care le aparține și-ai cărui fericiți proprietari înțeleg să rămâie. Alba-Iulia este supremul lor rezon de existență personală, cuvântul magic care acopere de uitare micimile trecutului și desgroapă cu profuziune comorile prezentului; ei sunt pensionarii Alba-Iuliei.

Conducătorii partidului național, hipnotizați de lozincă prodigioasă, nu și-au mai dat silința să-și creeze un program de acțiune pentru trebuințele multiple ale poporului nostru în noua configurație de stat. S'au așternut pur și simplu asupra celor nouă puncte dela Alba-Iulia, pe care le-au asvârlit în bătaia cotidiană a hărțuieilor de partid și le-au declarat program al comitetului de-o sută. O întreagă vâltoare de peripecii a suferit în cursul celor patru ani minunata ridicare a țăranilor ardeleni. Ca o relicvie sfântă apucată pe mâini profane, Alba-Iulia a fost târâtă în toate părțile. Oratorii de bălcu au prăvălit asupra ei fraza lor sforăitoare, agenți electorali au urlat-o mulțimii între două sughițuri, isprăvind în timpul din urmă prin a o fâlțai ca o amenințare peste capetele noastre: *Luați seama că ne întrunim la Alba-Iulia și rupem pactul...*

* * *

După toate aceste variate tribulații faimoasele puncte căzând din mâinile nepricepute ale conducătorilor celor o sută pe mâinile înțeleghătoare ale străinilor, par a se întoarce acum împotriva noastră.

Conceptia, că alipirea Ardealului la vechiul Regat s'a făcut printr'un „pact“, ca un contract bilateral cu angajamente reciproce între două părți, a devenit un sprijin în favoarea minorităților de-aici. Aceste minorități sunt bucuroase să uite că mărirea de teritoriu a Regatului român a rezultat pe urma unui război victorios și s'a pecetluit printr'un tratat internațional. Uitând aceasta, mișcarea lor devine mai liberă, cu deosebire când „pactul“ în articolele lui le pune în vedere mirajul unor prerogative nevisate încă.

În adevăr aliniatul I din punctul III al Rezoluției dela Alba-Iulia fixează următoarele: „Fiecare popor se va *instrui, administra și judeca* în limba sa proprie **prin indivizi din sânul său** și fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare și la *guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc*“.

Ori-ce minte echilibrată își dă seama că aceste făgăduinți grandilocvente, lăsând la o parte mobilul unei ciudate stări sufletești la niște robi în ajunul libertății, n'au putut coborî pe hârtie decât din cea mai rudimentară idee a mecanismului unei vieți de stat. Ne mai vorbind de faptul că printr'o asemenea formulă caracterul de stat național al României e sacrificat, cine se găsește care-ar putea lămuri posibilitatea înfăptuirii practice a „*administrării și judecării fiecărui popor prin indivizi din sânul său?*“

Cine nu înțelege că suntem în fața unei inocente dărnicii de

ocazie, fără justificare și fără urmări? Minoritățile de altfel au avut posibilitatea să vadă subț însași guvernarea cu pline puteri a oamenilor care-au lansat aceste principii subț Consiliul dirigent, aplicarea lor. Suntem încredințați că această perioadă cu amintirile ei îi va feri pe viitor de ademenirile unor vagi lozince ipocrite. Logic ar fi fost din partea lor să-și caute un isvor de drept pentru pretențiile de ordin național numai în punctele speciale ale tratatului de pace, singurele care constituie un angajament, dar mai ales în bunele raporturi cu neamul alcătuitor de stat, ale cărui sentimente de toleranță sunt îndeajuns cunoscute.

S'au găsit însă reprezentanți ai minorităților care s'au folosit de arma pe care în mod inconștient îndrumătorii partidului național le-o puneau la dispoziție. Presa maghiară d. e. în ultimii doi ani nu-și hrănește agitația decât din aceste teorii fără consistență. Cu deosebire acum în preajma votării Constituției se resimte efectul punctelor fatale. Ca printr'o înțelegere programatică naționalitățile străine de-aci se ridică și cer în temeiul hotărârilor dela Alba-Iulia speciale drepturi naționale în Constituția țării.

În ultimul timp vedem cu mirare și-o particulară nevroză la vecinii noștri sași, care printr'un înțelept oportunism și-au asigurat pe seama lor o largă revărsare de binefaceri din partea statului român. Nu ne-a surprins atitudinea d-lui Emil Neugeboren, fostul agent al politicei lui Tisza, de care am făcut amintire în numărul trecut al acestei reviste. Opinia însă pare a fi prins rădăcini mai adânci la compatrioții noștri. Iată-l și pe d-l Rudolf Brandsch, ponderatul luptător de pân'acum, răpit de vârtejul amețitor al mirajului. Președintele „Uniunii germanilor din România-mare“, într'un interview recent din *Universul*, declară neted că în proiectul de Constituție dela Cameră vede „o trădare“, fiindcă nu cuprinde hotărârile dela Alba-Iulia. Intrepidul deputat al Parlamentului român, face cu această ocazie și puțină istorie, arătând termenul la care s'au alipit României fragmentele germane de pe teritoriul nostru, afirmând că acest act de chibzuință nu s'ar fi petrecut, dacă la Alba-Iulia nu se afixau promisiunile amintite. D-sa, ca ori-ce cetățean ce se respectă, nu pierde ocazia de-a ne trece pe dinaintea ochilor fantoma „Ligii națiunilor“...

Nu vom face aici o polemică cu d-l Brandsch. Profesorul dela Sibiu înțelege că nu ne arde de glume și că nu simțim un cutremur postum când ne gândim, acum la catastrofa care ne păștea țara, dacă adunarea dela Mediaș din Ianuarie 1919, ar fi hotărât, — Doamne păzește! — să nu se alipească, și dimpotrivă să se opue armatelor noastre... Cam la fel ne impresionează și amenințarea din partea coloniștilor din Basarabia, care de asemenea au binevoit să se „alipească“... În treacăt fie zis însă, din preocupările pozitive de până acum ale amicilor noștri sași, nu ne-am crezut în drept să descifrăm astfel de vorbe mari, care prin notele lor stridente iau în adevăr un aspect documentar...

Tot ce dorim să demonstrăm și ce, cu prisosință se pune în evidența tuturoră, este răul serviciu pe care l-au făcut țării matadorii

celor o sută atunci când sărbătoarea unirii noastre au încurcat-o în ițele unor mici combinații provinciale și-au asvârlit-o mai târziu pradă apetiturilor trecătoare pe care bucătăria deranjată a unei politici de partid le scotea la suprafață...

* * *

În fața acestor penibile rătăcirii, reacțiunea noastră este un gest normal de apărare națională pe care-l schițăm de câteori dușmani conștienți sau conașionali nepricepuți lovesc în interesele legitime ale neamului.

Cât privește Alba-Iulia nădăduim, că amintirea ei, desfăcută de micimi vremelnice, se va așeza definitiv printre icoanele luminoase ale trecutului, părăsind arena militantă, pentru ca neumbrită de nimeni să se poată încadra în eternitate.

OCTAVIAN GOGA

La munte

Ceață... cât zărești... Din vale
Până'n slavă ea-i stăpână...
Munții stau ascunși în ceață
Ca 'ntr'o pătură de lână...
Cine poate ști ce-i doare
În tăcerea lor amară?!...
Stau uitați în zori de ziuă
Doar cu capetele-afară...

Pătura se 'ntinde 'ntruna
Tot mai deasă... tot mai rece...
Tot mai sus se 'nalță munții
Nu cumva să mi-i înece...
Tot mai sus se 'nalță cerul
Și nici gând n'are să-i scape...
Și rămân bătrâni acolo
Par'c'ar fi pierduți pe ape...

Peste-o multe de cătine
Sue soarele călare...
Cum se uită-l prinde jalea
Și pornește 'n grabă mare,
Se ridică... numai-flacări...
Arde tot... păcat de muncă...
Ceața prinde mil de raze
Și le frânge, și le-aruncă,

Și le-apucă iar în brațe,
Par'c'ar vrea să le desmierde,
Ca 'ntr'o plasă le adună
Și le joacă... și le pierde
Și le-aduce iar în față...
Biete raze chinuite...
Și 'ntr'o pulbere de aur
Le fărâmă și le 'nghite...

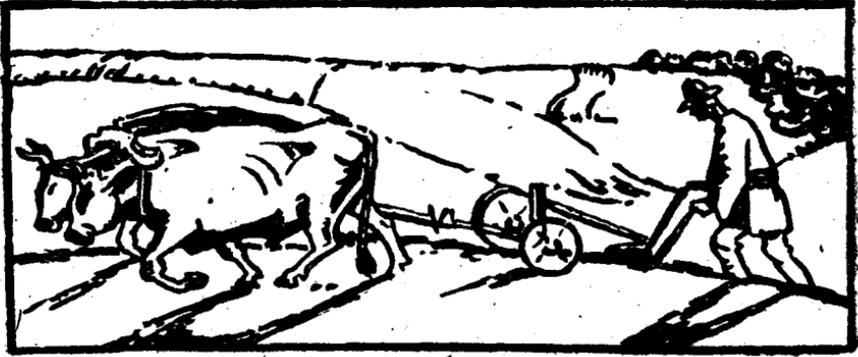
Dar pe sus, prin niște creste
Iacă vântul.. Cum îl vede,
Ceața-și pierde toată firea;
Dă să fugă prin livede...
Vântul hoț îi iese 'n cale
Tot făcându-i roverențe
Și-o frământă... și-o isbește
Și mi-o face sdrențe-sdrențe.

Și mi-o ia vârtej și-o poartă
Și mi-o joacă cum îi place,
Fugărind-o de pe vărfuri
Și din văile sărace...
Ceață, ți-ai găsit nănașul,
Vântu-i meșter între meșteri!..
Cât te-ai șterge la o geană
A vârât-o 'n fund de peșteri...

Râde soarele să moară...
Munții rând pe rând se scoală
Și privind și ei la soare
Râd voioși... ca după boală...
Cerul aiurit se uită,
Ce albastru-i! O minune!
Un cioban bătrân pe-o coastă
Zice 'n gând o rugăclune...

Uite zi!.. și-așa de-odată!!!...
Par'c'ar fi o sărbătoare;
Văile ca niște ape
Risipesc argint în soare...
Toate râd sub cerul vesel!..
Numai vântul... cin'î-întreabă? —
Iși așterne colo'n câmpuri
C'a făcut și el o treabă!..

ZAHARIA BĂRSAN

Democrația noastră rurală

— Cine ar putea s'o înfăptuiască —

Reforma agrară așa cum a fost realizată în Parlamentul trecut este astăzi la noi un capitol de legiferare încheiat. Prohodul mării proprietăți a fost oficiat în mijlocul consimțământului general, și dacă s'au ridicat glasuri protivnice, criticând legea care e în curs de aplicare în momentul de față, gălăgia stărnită a urmărit mai mult un scop electoral decât o soluție întrădevăr salvatoare pentru înfăptuirea împroprietării. Realitatea este cu nici unul dintre partidele noastre politice (afară de cel socialist a cărei doctrină pretinde trecerea solului în folosul colectivității) n'a putut înscrie în programul lor o formulă mai largă și mai echitabilă în vederea întemeierii proprietății țărănești, pe baza exproprierei moșiilor latifundiare. Exproprierea aceasta însă, a însemnat un veritabil gest revoluționar. În afară de triumful pe care l'a reperțat astfel concepția utilității sociale asupra dreptului inviolabil de proprietate, însăș efectele reale și imediate ale reformei agrare înfățișează un salt enorm în organizarea noastră de stat. Dintr'odată România a încetat de a mai fi țara tipică a mării proprietăți, și înlăturând pentru multă vreme (poate chiar pentru totdeauna) rolul capitalismului agrar, atât sub forma latifundiarilor cultivatori, cât și sub aceea a arendașiei exploatare, se pregătește să-și așeze viitoarea sa dezvoltare pe temelia unei democrații rurale.

Luminoasa lucrare a dlui C. Garoflid: *Un program agrar*, despre care s'a mai vorbit în paginile acestei reviste, s'a însărcinat să arate că, pentru atingerea desăvârșită a acestui ideal, chestiunea agrară văzută până acum numai prin prisma luptelor politice, va trebui să alcătuiască și o preocupare de ordin economic. Împroprietărirea micilor cultivatori n'a rezolvat problema întregă, și clasele conducătoare nu-și pot socoti datoria lor împlinită, prin actul de generozitate pe care

socotesc a-l fi făcut. Sarcini grele apasă asupra modestelor gospodării țărănești, abia înfiripate. Pământul obținut urmează să fie plătit. Muncitorul cu palma, de ieri, proprietarul de astăzi, va fi nevoit să-și agonisească mijloace proprii de exploatare a puținului său pământ. El așteaptă să fie îndrumat spre o cultură intensivă, iar produsele muncii lui cer să fie valorificate. Un plan hotărât, urmărit cu stăruință, e absolut necesar pentru a face din „împroprietăritul“ acesta copleșit de greutatea un adevărat reprezentant liber și conștient al micii proprietăți țărănești. Căci întreaga reformă agrară va fi fost zădărnicită dacă și în România, lucrurile se vor petrece astfel, încât proprietarul cultivator, îngenunchiat sub apăsarea creditorilor săi, nu va rămânea într-o zi decât stăpânul nominal al moșioarei sale, muncind de fapt, cași înainte tot pentru alții, cu singura deosebire că de data aceasta produsul eforturilor sale nu va fi înghițit în cea mai mare parte de dijmiala capitalismului agrar, ci de cămețele capitalismului orașenesc.

* * *

Toate partidele noastre cari refuză să îmbrățișeze doctrina socialistă a comunizării mijloacelor de producție, ar fi datoare acum față de propriile lor credințe și în primul rând față de viitorul acestei țări, să urmărească o politică de întărire a micii și mijlociei proprietăți țărănești, singura pavază împotriva oricăror sbuciumări anarhice.

Dar sunt ele în stare să închine eforturile lor acestui țel? Să cercetăm.

În ceea ce privește atitudinea păstrată față de întreaga chestiune agrară, vechile partide din România de ieri, n'au avut altă cale de ales: sau au fost condamnate să dispară cu desăvârșire, sau au fost îndrumate să se supună unor radicale transformări. În prima categorie s'a văzut rânduit, dela început, fostul partid conservator pe care nu-l poate galvaniza astăzi nici mica grupare strânsă ca o epavă nefolositoare în jurul dlui Alexandru Marghiloman și nici rămășița unui trecut glorios, pe care d. Mihail Cantacuzino caută s'o salveze servind interesele regionalismului ardelean. Anacronismele, ori de unde ar veni ele, și orice tovarășii ar fi dispuse să închee, nu vor isbuti niciodată să țină în loc mersul firesc al evenimentelor.

Acest lucru se pare că l'au priceput cu spiritul lor practic, conducătorii partidului liberal, atunci când au hotărât să se pună de acord cu împrejurările schimbate în urma războiului, și au încercat o revizuire a programului lor de guvernământ. Pilula exproprierei și a votului universal a fost destul de amară; d. Ion I. Brătianu s'a resemnat însă, de vreme ce acesta era singurul mijloc pentru a scăpa partidul liberal dela o moarte sigură. Totuși, schimbarea nu s'a putut săvârși în toată sinceritatea. Un program nou nu dă totdeauna unui partid și o structură nouă. Partidul liberal, sprijinit în toată întinderea sa pe coloanele bine închegate ale unor prea cunoscute instituții financiare, a rămas și pe mai departe exponentul burgheziei înstărite ale cărei interese nu merg niciodată până la capăt mână în mână cu

acele ale păturei țărănești. Dimpotrivă, tocmai în expansiunea acestui proaspăt și viguros avânt către întreprinderile bancare și industriale — de altminteri foarte îmbucurător pentru economia noastră națională — am înclina să vedem mai de grabă un început de primejdie pentru consolidarea unei proprietăți țărănești emancipate de sub influența capitalistă. Statul va fi dator, în dese rânduri, să intervină pentru menținerea unui just echilibru între cele două lumi. E ușor de înțeles deci, pentru ce credem că partidul liberal prin însăși alcătuirea lui nu prezintă destule garanții, că în opera aceasta pe care va trebui să o urmărească fiind la guvern, se va îngriji ca balanța să nu se aplece prea greu spre nevoile marelui finanțe, atunci când chiar sprijinul acesteia reprezintă pentru el principala forță politică pe care se razimă.

Nu vorbim aci despre concepția partidului național din Ardeal pentru simplul motiv că gruparea dlui Iuliu Maniu, preocupată până acum numai de situația sa geografică, n'a elaborat nici-o doctrină în privința problemei agrare. În loc de orice alt program, ni s'a arătat tot timpul aici, o antipatică hartă a României întregite, în mijlocul căreia, Predealul încă tot mai înalță, — ca o stafie din alte vremuri, — umbra vechiului stâlp de frontieră. Partidul național din Ardeal n'a părăsit nici astăzi unica idee care-l persecută, aceea de a realiza un absurd front provincial, în loc de a căuta să formuleze soluții limpezi pentru necesitățile generale ale țării. Acestea, după cât se pare, nu-i inspiră nici-o reflexie.

S'ar putea crede, după firma pe care o poartă, că partidului țărănesc i-ar reveni în schimb, misiunea de a apăra soarta proprietății țărănești, silindu-se ca roadele reformei agrare să nu se irosească zadarnic. Din nenorocire, partidul țărănesc suferă de un viciu congenital. Născut dintr'un incident electoral pe urma faptului că „Liga poporului“ a dlui general Averescu nu s'a prezentat în alegerile din 1919, partidul țărănesc a fost târât și mai departe pe sterila pantă a demagogiei, făcând dintr'o serioasă prefacere socială, un obiect de supralicităție în fața alegătorilor. Iată pentruce, partidul țărănesc apare astăzi în strania postură de adversar declarat al proprietății mijlocii, strecurând în „doctrina“ sa principii din programul agrar al Sovietelor și cochetând tot mai mult cu revendicările speciale ale populației neromânești dela orașe. Odată cu pulverizarea mișcării socialiste, au rămas, incontestabil, o seamă de forțe politice lipsite de conducere; căpeteniile partidului țărănesc râvnesc la o canalizare în interesul lor a acestor numeroase sufragii risipite. Dar, nu e mai puțin adevărat, că prin această nouă infuziune, partidul țărănesc înfățișează un contrast din ce în ce mai elocvent, între eticheta și conținutul lui.

* * *

Principiul care a stat la baza reformei agrare în România, trebuie să fie însă apărut și mai departe, căci ținta lui n'a fost nimicirea marelui proprietăți, ca o măsură de răzbunare, ci crearea unei rezistente clase de țărani, liberi economicște și înfățișând pentru o îndelungată epocă, sâmburele vital cel mai prețios al existenței noastre ca națiune.

Drumul ales astfel, este tocmai acela care ne va feri de orice aberație comunistă. Socialiștii înșiși au binevoit să recunoască demult, că atâta vreme cât vom trăi într-o societate de țărani-proprietari, de cultivatori stăpâni ai mijloacelor lor de producție, nu va exista clasă exploatată de către proprietari funciari și nu va exista motiv pentru prefacerea proprietății private în proprietate colectivă. „In România de ieri, am contemplat de ajuns consecința nefastă a regimului marelui proprietăți agricole: sărăcirea dureroasă a țăranului muncitor. In Rusia bolșevică s'a experimentat într'un decor de tragică suferință regimul comunismului: o populație de o sută șaptezeci de milioane de oameni, e decimată de foamete. Concluzia e ușoară și ea scoate la iveală necesitatea de a nu lăsa în părăsire tânăra noastră clasă de cultivatori-proprietari, în luptă cu atâtea sarcini cari întunecă încă, întocmai ca un nor, bucata de pământ ce li s'a dat în stăpânire. Țăranul acesta, gelos depozitar al tradițiilor naționale, credincios păzitor al granițelor înlăuntrul cărora are de apărut zestrea ostanelilor sale, rămâne în viitor cel mai de seamă rezervoriu de energie pentru înflorirea Statului român.

D. C. Garoflid, care a desfășurat în al său *Program agrar*, o serie de măsuri pentru întărirea proprietății țărănești, crede cu drept cuvânt că sarcina îndeplinirii lui revine în întregime partidului poporului, din sânul căruia a ieșit majoritatea Parlamentului care a votat reforma agrară, și guvernul care a purces mai întâi la executarea ei.

Partidul poporului răsărit din frământările unor noi impulsuri de viață, fruct al revendicărilor foștilor luptători de pe front, e chemat în mod firesc să desăvârșească munca începută, rezimându-se și mai departe, la sate, pe această țărănime împrumărită de legea care, orice s'ar zice, e strâns legată de numele generalului Averescu. Modesta burghezie a orașelor, aceea care nu prezintă nici un contact interesat cu scopurile marilor așezăminte financiare, va primi, fără îndoială, să fie al doilea punct arhimedic pentru o guvernare care va privi ca pe cel dintâi rost al ei punerea în reală valoare a avuției noastre naționale.

Să ni se ierte banalitatea comparației, dar orice casă, și ori-unde, dela temelie se clădește...

ALEXANDRU A. HODOȘ

Nimicuri de-ale vieții

după ANTON CEHOV

Nicolai Ilici Bieliaev, proprietar din Petersburg, un obișnuit al alergărilor de cai, om tânăr, de vre-o treizeci și doi de ani, plinut și rumen la față, o porni cam pe 'nserate spre doamna Irnin, Olga Ivanovna, cu care trăia, sau, după cum gândea el, cu care ducea un roman lung și plicticos. Primele pagini ale romanului, interesante și entuziaste, trecuseră în adevăr, de mult; acum paginile se urmau, se urmau, fără să mai prezinte nimic nou.

Negăsind acasă pe Olga Ivanovna, se întinse în salon pe o canapea, s'aștepte.

— Bună seara, Nicolai Ilici! — aude el un glas de copil. Mama o să vie îndată. S'a dus cu Sonia la croitoreasă.

Tot în salon, pe divan, sta fiul Olgei Ivanovna, Alioșa, un băiețel de vre-o opt ani, zdravăn, răsfățat, îmbrăcat la modă cu o bluză de catifea și ciorapi lungi negri. El sta culcat cu capul pe o pernă de mătase și, imitând se vede pe acrobatul pe care-l văzuse nu de mult la circ, își arunca în sus când un picior, când pe celălalt. Când îi oboseau picioarele, începea cu mâinile sau sărea de-odată în patru labe sau încerca să stea cu picioarele în sus. Toate astea le făcea cu mutra cea mai serioasă, răsuflând necăjit, că par'că nici el nu era bucuros că-i dăduse Dumnezeu un trup așa de neastâmpărat.

— A, bună seara, draguță! Tu erai? Nu te observasem. Mama e bine?

Alioșa, apucându-și cu mâna dreaptă genunchiul piciorului stâng, în cea mai nenaturală poziție, sări în sus, se întoarse și privi spre Bieliaev de după un abajur mare.

— Cum să-ți spun? — răspunse el ridicând din umeri. La drept vorbind mama nu-i nici-o dată bine de tot. Doar e femeie, Nicolai Ilici, și pe femei tot deauna trebuie să le doară ceva.

Bieliaev neavând ce face, se puse să privească fața lui Alioșa. Mai 'nainte, când făcuse cunoștința Olgei Ivanovna, nici-o dată nu dăduse atenție băiatului, par'că nici n'ar fi existat: îi trecea băiatul pe dinaintea ochilor, dar de ce era acolo, ce rol avea, nici nu-i trecuse prin gând să se întrebe.

În amurgul serii fața lui Alioșa, cu obrajii palizi și ochii fixi, i-a adus aminte pe neașteptate lui Bieliaev de Olga Ivanovna, cum era ea în primele pagini ale romanului, și i-a venit să suradă băiatului.

— Ia vino'ncoa, plodule! — spuse el — ia vino să mă uit la tine mai de aproape.

Băiatul se ridică de pe divan și alergă spre Bieliaev.

— Ei? Ce e? Cum mai merge? — îi zise Nicolai Ilici punându-i mâna pe umăr.

— Cum să-ți spun? Mai 'nainte era mai bine.

— De ce?

— Uite-așa! Mai 'nainte, eu și Sonia, învățam numai citirea și

cântarea, dar acum ne dau poezii franțuzești. Dar mata te-ai tuns acum, de curând!

— Da, de curând.

— Tocmai, am băgat de seamă. Bărbița s'a făcut mai mică. Mă lași să pun mâna pe ea?... Nu te doare?

— Nu, nu doare.

— De ce oare când tragi de-un singur fir doare, dar când tragi de păr mult, nu doare de loc? Ha, ha! Dar știi, păcat că mata nu porți cotleți. Uite, ici să te razi, iar de-o parte și de alta, uite... colea, să lași păr...

Băiatul se lipi de Bieliaev și începu să se joace cu lanțul lui de ceasornic.

— Când o să ajung în gimnaziu, mama o să-mi cumpere un ceasornic. Am s'o rog să-mi cumpere și mie un lanț la fel... Ce medalion! Și tata are așa medalion, numai, la mata aici sunt dungulițe, iar la el sunt litere.... În medalionul lui, înăuntru, e portretul mamei. Dar tata are acum alt lanț, nu cu verigi, cu panglică...

— Dar tu de unde știi? Îl vezi pe tata?

— Eu? Mm.... nu! Eu....

Alioșa roși, încurcat, prins cu minciuna, și începu să zgârie cu unghiile medalionul.

Bieliaev îl privi cercetător în față și-l întrebă din nou:

— Îl vezi pe tata?

— N.... nu!....

— Hai, fii sincer, te văd doar după față că nu spui adevărat....

Hai, spune, îl vezi? Spune-mi prietenește!

Alioșa se gândi.

— Dar n'ai să spui mamei? — întrebă el.

— Ei, asta-i!

— Pe cuvânt de onoare?

— Pe cuvânt de onoare.

— Jură-te!

— Ah, nesuferit ești! Drept cine mă iei!

Alioșa se apropie, făcu ochii marl și șopti:

— Numai, pentru numele lui Dumnezeu, să nu-i spui mamei.....

Nimănui să nu-i spui, pentru că e secret. Să ferească Dumnezeu să afle mama, vai de capul meu și al Soniei și al Pelaghiiei.... Uite, ascultă. Eu cu Sonia îl vedem pe tata în fiecare Marți și Vineri. Când Palaghia pleacă, după masă cu noi la plimbare, ne ducem deadreptul la cofetăria lui Apfel, unde ne și așteaptă tata... El stă totdeauna într'o odaie aparte, știi, unde e o masă de marmură și o scrumieră în formă de găscă, fără spinare...

— Și ce faceți voi acolo?

— Nimic! Ne dăm bunăziua și pe urmă ne așezăm cu toții în jurul mesei și tata începe să ne trateze cu cafea cu lapte și prăjituri. Sonia mănâncă de acele cu carne, dar eu nu le pot suferi. Mie-mi plac cele cu ouă. Mâncăm atâta în cât pe urmă seara, la masă, trebuie să ne silim să mâncăm cât mai mult.

— Și despre ce vorbiți?

— Cu tata? De toate. El ne sărută, ne ia în brațe, ne povestește tot soiul de glume de răs. Știi, el spune că după ce ne-om face mari, o să ne ia să stăm cu el. Sonia nu vrea, dar eu vreau. Se'nțelege că fără mama o să-mi fie urât, dar am să-i scriu. Ba chiar, sărbătorile, o să putem veni în vizită — nu-i așa? Tata mai spune că are să-mi cumpere un cal. Ce om bun! Eu nu știu de ce mama nu-l cheamă să stea cu noi și nici nu ne lasă să ne vedem cu el. Doar el iubește foarte mult pe mama. Totdeauna ne întreabă dacă e bine și ce mai face. Când a fost mama bolnavă, el se lua cu mâinile de cap, uite-așa și... n'avea astâmpăr. Totdeauna ne roagă s'o ascultăm și s'o respectăm. Ia spune-mi, e adevărat că noi suntem nefericiți?

— Hm... Dar de ce?

— Tata spune așa. „Voi sânteți niște copii nefericiți, spune el. Și voi sunteți nefericiți, și eu, și mama e nefericită. Rugați-vă la Dumnezeu și pentru voi și pentru ea“.

Alioșa își aținti privirea asupra unei păsări împăiate și rămase pe gânduri.

— Așa.. a... — mormăi Bieliaev. Va să zică așa... Voi organizați întăiniri la cofetărie... și mama nu știe?

— N.. nu... De unde să știe? Pelaghia n'ar spune pentru nimic în lume. Alaltăeri tata ne-a tratat cu pere dulci... ca dulceața. Eu am mâncat două...

— Hm... dar, ia... ascultă, despre mine nu spune tata nimic?

— Despre mata? Cum să-ți spun?

Alioșa se uită cu atenție la Bieliaev și ridică din umeri:

— Nu spune nimic deosebit.

— Cam ce spune?

— Dar nu te superi?

— Ei, asta-i! Ce? Mă ocărește pe mine?

— Nu, nu te ocărește, dar, știi... e supărat pe mată. El spune că din cauza matală e mama nefericită, că mată... ai nenorocit pe mama. Așa-i el... nu știu cum! Eu îi explic că mata ești bun, că nu țiți niciodată la mama, dar el numai clatină din cap.

— Va să zică el spune că eu am nenorocit-o?

— Da. Dar nu te supăra, Nicolai Ilici.

Bieliaev se ridică, stete locului un moment și apoi începu să meargă de colo până colo prin salon.

— Poftim! Nu-i asta ciudat? și-i și ridicol! mormăi el, ridicând din umeri și strâmbându-și buzele într'un surâs necăjit. Din pricina dumnisale sunt toate, iar distrugătorul, se'nțelege, sunt eu... Natural, dumnealui... porumbel nevinovat... Va să zică, așa ți-a spus, că am nenorocit pe mama?

— Da, dar... ai spus că n'ai să te superi!

— Dar nu mă supăr, și... ia lasă-mă... Poftim, ce ridicol... Cad ca găina în ciorbă și... tot eu sunt vinovatul!...

Se auzi clopoțelul. Băiatul sări din loc și eși. Peste un minut intră în salon o doamnă cu o fetiță mică — era Olga Ivanovna, mama

lui Alioșa. În urma ei venea Alioșa, sărind, vorbind tare și gesticulând.

Bieliaev salută, închinând capul, și își continuă mersul prin odaie.

— Natural pe cine să dai acum vina, de cât pe mine? — bolborosi el, agresiv. — Are dreptate el! El e bărbtu! ultragiat!

— Dar ce este? — întreabă Olga Ivanovna.

— Ce este?... Poftim... sunt bunătațile pe care le servește legitumul dumitale! Se pare că eu sunt un ticălos, un scelerat, că eu te-am nenorocit că eu am nenorocit copiii. Toți sunteți nefericiți, numai eu, singurel, înnot în fericire! Sunt grozav, grozav de fericit!

— Nu 'nțeleg nimic, Nicolai, ce-i asta?

— Poftim, auziți pe domnișorul! — spuse. Bieliaev, arătând spre Alioșa.

Alioșa roși, apoi deveni de-odată palid și i se umplu toată fața de spaimă.

— Nicolai Ilici! exclamă el în șoaptă. — Tsss!..

Olga Ivanovna se uita cu mirare, ba la Alioșa, ba la Bieliaev.

— Mă rog, întreabă — insistă Bieliaev — Pelaghia dumitale, o tâmpită cât toate zilele, îl duce pe la cofetării și pregătește întâlniri cu „tăticu“ acolo... Dar nu-i vorba de asta, e vorba că „bietul tăticu“ este martirul, iar eu sunt un criminal, un netrebnic, eu v'am distrus viața amândurora...

— Nicolai Ilici — gemu Alioșa. — Ți-ai dat doar cuvântul de onoare!

— Ia lasă-mă — asta-i peste orice cuvânt de onoare. Pe mine mă revoltă ipocrizia, minciuna!

— Nu 'nțeleg nimic! — articulă Olga Ivanovna, și ochii i se umplură de lacrimi. — Ascultă Liolika*) -- se adresa ea fiului — tu te întâlnești cu tata?

Alioșa nici n'o mai auzea și se uita plin de groază la Bieliaev.

— Nu se poate, spuse mama. Mă duc să întreb pe Pelaghia.

Olga Ivanovna eși.

— Vezi, doar ți-ai dat cuvântul de onoare! — îngână Alioșa, tremurând din tot trupul.

Bieliaev făcu un gest cu mâna ca și cum i-ar fi spus „ia lasă-mă în pace“ și își continuă mersul. El era preocupat numai de necazul lui, simțindu-se adânc jignit și nici nu mai lua în seamă prezența băiatului. Pe dânsul, om mare și serios, nu-l interesa ceea ce se petrecea în sufletul copilului.

Iar Alioșa luă pe Sonia într'un colț și-i povesti cum a fost înșelat. El tremura, sughița, plângea; pentru prima oară fusese pus față 'n față și se lovise atât de urât de înșelăciune; el nu știuse până atunci că pe lumea asta, în afară de pere dulci, prăjituri și ceasornice scumpe, mai sunt încă multe lucruri, care n'au nume în limba copilărească.

N. G. MUSICESCU

*) Diminutiv dragăstos a lui „Alioșa“.

Criza partidului liberal

— Câteva din cauzele cari au produs-o —

N'am voi ca cititorii să se alarmeze privind gravul titlu pe care-l punem în fruntea articolului nostru.

Dacă anunțăm, cu toată seriozitatea și cu toată convingiunea cuvenită, o criză a partidului liberal, și dacă socotim necesar să ne ocupăm de ea în cele ce urmează, este pentru că ni se pare că faptul e un semn al timpului.

Cine dintre cei cari cunosc trecutul partidului liberal, cu puterica lui organizație disciplinară și cu oarba supunere a subalternilor către șeful inaccesibil, putea să-și închipue mai acum câțiva ani, când organizația liberală era atotputernică în țara românească veche, că va veni o vreme în care acest edificiu se va clătina din temelii și va crăpa pe la colțuri, sub privirile înghețate ale arhitecților neputincioși? Cine și-ar fi putut închipui, cunoscând mentalitatea de care sunt stăpâniți conducătorii acestui partid, că vom ajunge o vreme în care teribili despoți vor fi, nu numai înfrunțați și amenințați fără frică subț chiar adăpostul pe care-l considerau propriul și exclusivul lor adăpost, dar chiar că întreaga lor putere și autoritate asupra cadrelor se va resimți din primul moment și că printre acestea din urmă va trece în sfârșit, un suflu de re-deșteptare și revoltă?

Și cu toate acestea, faptul s'a petrecut aidoma. Semnalul de luptă contra stărilor de lucruri actuale din partidul liberal, l-a dat d. Toma Stelian, un vechi fruntaș liberal, profesor universitar, fost ministru, și avocaț cu mare prestigiu în baroul Capitalei. Dsa ședea, de altfel, mai de mult în rezervă, nemulțumit de cele ce se petreceau în partid și la direcția partidului. În timpul neutralității a întreprins chiar și o acțiune prin presă contra oculteii din partidul liberal și pentru renovarea acestuia, scoțând un ziar: *Naționalul*. Astăzi, d. Toma Stelian, se asociază la strigătul de protestare al țării împotriva unei caste politice conduse de incapacitate și de patimă, și ridică stindardul răzvrătirii.

Alt nemulțumit, d. Istrati Micescu, deputat și profesor universitar, decanul baroului de avocați din București, a rupt la rândul-i tradiționala disciplină de partid și a pornit lupta prin presă și prin întruniri publice împotriva ministrului de finanțe, inițiatorul introducerii în Constituție a principiului privitor la naționalizarea subsolului.

În sfârșit, o a treia spărtură, și ea destul de serioasă, în rândurile partidului liberal, a făcut-o d. G. Corbescu, fostul președinte al comisiei interimare a Capitalei, împreună cu majoritatea din exconsilierii săi, cari, odată revocați dela primărie, s'au refugiat la clubul partidului liberal, unde au început să ție consfătuiri și întruniri protestând contra direcției partidului.

Cu toate acestea, oricât de serioase ar fi faptele în sine, noi încă nu le-am acorda atâta atenție și n'am insista asupra-le, dacă n'am ține seamă de cauzele cari le-au produs.

* * *

Intemeiat în împrejurările cunoscute, de către Ion Brătianu, partidul liberal nu putea să fie util nici sieși nici poporului din frământările căruia ieșise, de cât dacă înlesnea, cu orice mijloace și fără timp de pierdut, creiarea unei burghezii românești, unicul element social care în orice epocă, — dar mai ales atunci, — constituie o puternică temelie a Statului. Ion Brătianu a înțeles aceasta, s'a pus pe lucru, și nu s'a sfiit chiar să-și mărturisească contribuția, lansând celebra formulă: „Am tolerat asasinat...”

Firește, o burghezie astfel creiată, nu poate decât să se arate profund recunoscătoare autorului ei material și moral. Ea s'a și arătat de altfel, mergând aproape exclusiv să îngroașe rândurile partidului liberal, să urmeze orbește pe șef și să formeze cu timpul acea tradiție de disciplină, până la un punct justificată și definitivă, despre care s'a vorbit mai sus.

Acestui sentiment de recunoștință trecut din tată în fiu sub forma unei ascultări oarbe față de șef, și care a dat naștere tradiției de disciplină liberală, s'a datorit faptul că s'a putut realiza la un moment dat, fără frământări și fără repercursiuni prea mari în partid și în țară, schimbarea prematură operată la direcția partidului. Burghezia era prea mult legată de memoria lui Ion Brătianu-tatăl, pentru a putea face vre-o obiecțiune la pretențiunile de șef ale lui Ion Brătianu-fiul.

Dar a venit războiul european, și cu el războiul național al românilor, care s'a încheiat cu realizarea aproape integrală, a tuturor aspirațiunilor lor teritoriale, politice și sociale. Țara s'a mărit apropiindu-și elemente etnice modificate în structura lor morală, secolii și ani îndelungați, de puternice influențe culturale streine. Reformele politice și sociale, necesitate de împrejurări, au prăbușit sau au fărâmițat clase puternice, pentru a ridica la suprafață condițiunile de dezvoltare a unor noi clase. O burghezie proaspătă și tânără, s'a înălțat vertiginos din ruinele vechei clase stăpânitoare.

Slăbiciunea acestei proaspete burghezii și vițiul inițial de care tăneste, s'a văzut însă, de îndată ce a fost chemată să joace un rol în încheierea noului Stat român. Ea n'a fost nici destul de pregătită, nici destul de aptă ca să se ramifice cu reprezentarea trebuincioasă peste tot întinsul provinciilor noi, așa că, teama exprimată de Nicolae Filipescu, sub ironia mușcătoare: „Liberalii vor pune Ardealul pe acțiuni”, nu s'a adevărit întemeiată. De aci o enormă scădere de prestigiu a partidului liberal, în ochii și în conștiința teritoriilor noi. Nu e oare semnificativ, și nu e o întărire a afirmațiunii noastre, faptul că, cu toate silințele și presiunile făcute, liberalii n'au reușit să-și apropie nici un om de seamă din Ardeal?

Tot așa și în Basarabia, căci dl Inuleț, trecut recent la liberali,

este singurul basarabean care a aprobat și a urmat această trecere și, din nefericire, tot așa și în Bucovina.

Această insuficiență a partidului liberal, care l'a pus în imposibilitate să domine financiarmente și economiceste provinciile noi, este încă una din cauzele cari au provocat criza hotărâtoare prin care trece astăzi.

Dar mai este una: e slăbiciunea de guvernare.

Acum un an, când liberalii au luat puterea, toți oamenii conștienți și întreaga opoziție, răspunzând ecoului general al opiniei publice, erau terorizați de ideea că, printr'o guvernare pe care vor reuși s'o realizeze superioară, liberalii se vor împlânta din nou la cârmă și vor sfârși prin a-și supune pentru timp îndelungat țara. N'a trecut însă nici un an, și chestiunea succesiunii liberalilor se pune cu din ce în ce mai multă insistență. În ce ne privește, repetăm că nu luăm lucrurile în tragic, și nici nu cultivăm senzaționalul. Partidul liberal a adus pe vremuri reale servicii țării. Nu credem ca el să dispară, dată fiind mai ales, structura și compoziția lui. Dar, trebuie să se transforme.

Se vorbește (și în 1919, la Paris, în timpul Conferinței, s'a vorbit aceasta), că dl Brătianu, voind să treacă încă din viață în Istorie, intenționează să se retragă de la șefia partidului, pentru a facilita în acelaș timp transformarea mult dorită. Nu știm întru cât este adevărat svonul acesta, și întrucât poate fi de crezut ca un om relativ tânăr să se dedice așa de timpuriu exclusiv memoriilor; ceea ce știm însă, e că nu d. Ion Brătianu e piedica cea mare a transformării partidului liberal. Piedica e aiurea, e în persoana d-lui Vintilă Brătianu, reprezentantul cel mai tipic al plutocrației, economistul detestat dar urmat orbește, al partidului. Retrăgându-se d-sa, partidul va avea de câștigat, într'adevăr, și-și va găsi atunci calea pentru o transformare salutară. Cu atât mai mult aceasta, cu cât criza prin care trece partidul liberal, coincide cu altă criza și mai gravă; criza generală economică pe care o traversează țara românească. Am fost dominați până azi de un sistem economic care trebuie să recunoaștem că a dat faliment. Acest sistem este preconizat de dl Vintilă Brătianu și concretizat în celebra formulă: „Prin noi înșine.“

Ei bine, vom pieri prin noi înșine, cu țară cu tot.

* * *

Nu credem că e oportun să insistăm prea mult asupra schimbărilor ce ar trebui să intervie în politica noastră economică. Ne mărginim să apăsăm asupra faptului, că privim cu mare interes și credem că așa ar trebui să privească și lumea noastră politică, această criza a partidului liberal, pe care o recomandăm meditațiunilor opiniei publice românești, cu speranța că efortul spiritual nu-i va fi de prisos; în orice caz, atragem luarea aminte a celerlalte partide politice asupra ei, cu convinșiunea fermă că vor avea multe de învățat ostenindu-se s'o aprofundeze cu pricepere și sinceritate.

I. JOLDEA RĂDULESCU

O pagină de istorie contemporană

— Drama dela Atena —

Drama dela Atena, care a impresionat atât de adânc Europa întreagă, nu e cuprinsă numai în fapta brutală desfășurată cu acest prilej; executarea foștilor miniștri din guvernul Gunaris n'a însemnat decât un capitol final din ura oarbă a unui popor lovit de umiliința înfrângerii și de cruzimea desnădejdei. Sfârșitul a fost însă tragic, și merită să fie cunoscut în toate amănuntele lui înduioșătoare. E o pagină de istorie contemporană, țesută din firul roșu ale unei răzbunări stropite cu sânge. E povestea mișcătoare a unor oameni cari au știut să moară...

Foștii miniștri, cari făceau parte din pătura cea mai aleasă a Greciei, au fost trimiși spre judecată în fața unui Tribunal revoluționar, alcătuit în cea mai mare parte din ofițeri cari nu știuseră să-și facă datoria pe front, și cari își luaseră dreptul de a trage la răspundere pe foștii lor conducători. Procesul a fost însă ridicol în asprimea lui neîndurată. Onoarea și vieța acuzărilor erau niște simple jucării în fața acestor judecători porniți, incapabili de a avea o concepțiune despre justiție și echitate. Covârșitoarea superioritate intelectuală a victimelor asupra acuzatorilor lor făcea ca cei dintâi să nu aibă nici o iluzie în ceceea privește soartea lor. Liniștiți și cu cel mai desăvârșit sânge rece suportau, fără să se plângă, mizeria și murdăria închisorei, și frigul pătrunzător din celula podită cu piatră umedă, pe care dormeau.

Procesul se ținea în sala de ședință a Parlamentului, dela 9 dimineața până la prânz, și dela 2 după amiază, până seara târziu. În ora când acuzații mâncau, rudele lor aveau voie să-i viziteze. Soțiile și copiii acestor nenorociți nu trăiau, douăzecișipatru de ceasuri, decât pentru clipa aceasta când puteau revedea pe acela care tocmai atunci își aduna toate puterile pentru a nu arăta desperarea sufletului lor și mortala groază care-i stăpânea. Așa au trăit acești încarcerăți ai vindictei politice, dela 6 Noembrie până la 25 Noembrie. Procesul se desfășura ca un film criminal înscenat de mai înainte.

Pledoaria lui Stratos a fost un cap de operă de elocvență și de clară expunere a faptelor, pentru apărarea guvernului încriminat. Judecătorii erau însă imposibili. În fața tuturor dovezilor și documentelor ce li se arătau, nu găseau altceva mai bun de făcut decât să glumească și să insulte. Lupta continua cu desăvârșire inegală. Armele

Primim această scrisoare din Atena, din partea unui distins fruntaș politic al Greciei, al cărui nume, pentru motive lesne de înțeles, îl vom trece sub tăcere; scrisoarea ne-a parvenit cu o întârziere de trei luni, pricinuită desigur și de modul de funcționare al poștei noastre, dar mai ales de supravegherea cenzurii grecești. O publicăm aci, pentru partea omenească a unui asemenea document sângeros, fără ca prin aceasta să angajăm părerile revistei noastre în ceceea privește situația din Grecia, pe care o vedem încă nelămurită. — „T. N.“

nu erau aceleași. Duminecă au vorbit avocații apărării, mereu întrerupți, și abia ascultați. Gunaris nu mai venea la proces de opt zile, fiind bolnav de tifos. Toată acuzația împotriva lui a fost făcută în lipsă, și nu s'a ținut seamă că nu-i era cu puțință să fie de față și să se apere. În sfârșit, Luni 27 Noembrie s'a știut că sentința va fi dată a doua zi. — „Suntem pierduți, spuneau acuzații, căci am putut vedea ce judecători avem înaintea noastră.“ Spre dimineață, desbaterile se terminaseră. S'a ordonat golirea lojelor și a tribunelor, și s'a citit sentința: condamnarea la moarte.

Osândiții s'au ridicat apoi, liniștiți, și au fost duși la închisoarea Averoff. Rudele și prietenii lor, cari bănuiau, dar nu știau exact cece se hotărâse, erau într'o stare de neînchipuit. Nebuni de durere, după ce au aflat adevărul, au început să bată la porțile tuturor legațiilor streine, pentru a cere ajutor. O parte din ei au fost înconjurați ca într'o celulă, de teamă ca nu cumva intervenția lor să deștepte simpatia populară, și astfel, mulțimea să intervină pentru eliberarea condamnaților.

La ora 7 dimineața, aceștia din urmă au fost transportați dela Camera la închisoarea Averoff; peste două ceasuri li s'a citit sentința, iar la ora 10, a fost chemat preotul care i-a spovedit, le-a citit sfânta slujbă a morților, și i-a împărțit cu sfințele Taine. Nimeni n'a fost primit să asiste la această ultimă ceremonie. O parte din familiile condamnaților, se găsea însă strânsă într'o odaie de-alături, de unde auzea cum un ofițer telefona, comandând pentru ora 11 dimineața camioanele — brancarde destinate să transporte cadavrele celor cari stăteau ingenunchiați încă, sărutând crucea pe care a pățimit fiul lui Dumnezeu.

Apoi, urmă ultima îmbrățișare a celor iubiți. Bătrânul Protopadakis, în etate de 66 ani se plimba singur și calm de-alungul coridorului. El avusese curajul de a-și lua rămas bun dela nevasta și dela copiii lui (un băiat de 16 ani și o fată de 18 ani) și de-a-i trimite acasă înainte de venirea preotului. Gunaris umbla de asemeni încet, în sus și în jos, de-alungul sălei friguroase. Ridicat în toată înălțimea staturii sale svelte, părea ca o umbră, iar paloarea feței sale, pricinuită de boala care-l chinuia, dădea înfățișării sale o distincție și mai emoționantă. În dimineața aceea, o ceată de soldați se repeziseră la clinică, unde el zăcea de-o săptămână, bolnav de febră tifoidă, și voia să-l tragă jos din pat. Medicii, indignați, se împotriviră, zicând: — „I e așa de rău, încât până seara poate să moară. Are peste 40 de grade febră.“ Soldații însă, amenințau. Atunci Gunaris le spuse: — „Nu vă agitați, viu imediat, știu unde voiți să mă duceți.“ Apoi, unui doctor din preajma sa: — „Fă-mi te rog o injecție cât de tare, ca să prind puteri. Nu vreau să tremur de slăbiciune, și aceștia să creadă că tremur de frică!“ Theotokis, un bărbat încă tânăr, de 42 ani, foarte inteligent și cult, strângea mâinile iubitei sale neveste, vorbindu-i încet. La un moment dat, cu un surâs blând spuse: „Uită-te bine la noi, Elena, căci n'ai să mai întâlnești niciodată, la un loc, oameni atât de cinstiți. Baltazzi, ministrul de externe, un om deo cultură

vastă, un spirit delicat și o minte pătrunzătoare, privea situația cu o resemnare stoică. El fusese prins cu o lună mai târziu decât tovarășii săi, deoarece locuia la țară, la un prieten de-al lui. Cu toate posibilitățile de evadare pe cari le avea, el n'a primit însă ideea de a fugi, și, din spirit de solidaritate, s'a prezentat în fața judecăței. Acest lucru îl făcea să zică, râzând — „Eu sunt aici, între voi, ca un voluntar, eu merg la moarte de bună voie.” — Calmul lui nu-l părăsea un singur moment. Vorbi vreme îndelungată cu cei doi fii ai lui, unul de 28, celalt de 24 ani, dându-le sfaturi pentru purtarea lor în viață. Nevestei lui, pe care o adora, îi zise: „Eu plec, dar sufletul meu rămâne pururi lângă voi.” Toate acestea fără o lacrimă, aproape fără tristețe, cu liniștea celor cari au evadat din cercul strâmt al emoțiunilor omenеști. Avea puterea să mai și glumească, și la un moment dat a zis: „Dacă n'ar fi atât de tragic, totul ar fi de răs...”

Dar iată că bătu ora 11, și clopotul sună de plecare. Toți se ridicară, luându-și încă odată rămas bun dela ai lor. Copiii lui Stratos, un băiat și o fetiță de vreo 12—14 ani, se aruncaseră de gâtul tatălui lor și nu voiau să-l lase. Toți șase s'au îndreptat spre scară. Gunaris mergea în frunte, ținându-se de balustradă. Ceilalți îl urmau. În timp ce se coborau, spuse cu glas tare: „Și totuș, suntem oameni cinstiți!”

Afară așteptau camioanele cari i-au condus la locul de execuție. Era pe platoul Gordis, în dosul Sanațoriului de tuberculoși. (Locul unde condamnații au fost împușcați era proprietatea lui Stratos.) Nici acolo, curajul nu părăsi pe nici unul dintre ei. S'au așezat singuri, în rând. Gunaris puțin sprijinit de vecinul lui, din cauza slăbiciunii. Theotokis și Stratos cu ținura în gură, glumind. Baltazzi își curăța monoculul, atent, cu un gest care-i era obișnuit. Generalul Hadjanestis, fostul comandant al trupelor din Asia mică își rupse singur epoleții, și luând chipiul îl aruncă în fața plutonului de execuție, care era desfășurat la șase pași, strigând: „N'am decât un regret, acela de a fi fost vreodată comandantul unor astfel de soldați ca voi.”

Urmă apoi o detunătură, și corpurile neînsuflețite ale acestor eroi moderni, se rostogoliră la pământ.

* * *

Familii înștiințate găsiră trupurile însângerate și calde încă, într'o biserică din cuprinsul cimitirului. Porțile au fost ținute închise toată ziua de teama unor manifestații și s'a dat ordin ca ceremonia înmormântării să fie terminată până la ora 3 după amiază.

Așa s'au sfârșit acești oameni, asupra cărora a căzut zarul negru al morții pentru a ispăși nenorocirea țării lor, pe care, fără indoială, au iubit-o toți în fundul sufletelor. Altă judecată decât aceea a unui Tribunal marțial improvizat, judecata posterității, va arăta partea lor de vină în dezastrul militar din Asia mică. Uciderea lor rămâne însă un episod urât, însemnat cu degradanta pecete a crimei. . .

X. Y.

Incurcătura orientală

— In fața rebeliunii kemaliste —

— „Primejdia cea mare a zilei de mâine, stă în faptul că neînțelegerile dintre aliați, au făcut din turci arbitrii păcii sau ai războiului.“ Astfel vedeam noi problema orientală, în primele zile ale Conferinței dela Lausanne.

În ceasul în care Lordul Curzon luă calea Londrei, iar Ismet Pașa, înfruntând zăpezile României, mergea spre Angora, nicio îndoială nu mai putea rămâne, nici celor mai optimiști, asupra acestei primejdii. Împotriva tuturor încercărilor delegaților Franței, și sfaturilor de moderațiune ale trimișilor tuturor țărilor europene, în ciuda tuturor concesiunilor pe cari Anglia consimțea să le facă, reprezentanții Turciei au luat asupra lor răspunderea rupturii, respingând pacea mai mult decât onorabilă, ce li se oferea.

Era fatal ca Ismet Pașa să facă o operă sterilă: cu ochii țintii asupra Angorei, nu se putea da noi așezări orientului Europei, în care Turcia, a doua zi după o înfrângere meritată și dreaptă, reintra pe poarta mică a unei victorii ieftine și neașteptate.

Solul Angorei s'a reîntors astfel în capitala provizorie a Turciei reînviată, de unde crede să poată lua noi puteri și noi îndrumări pentru înfăptuiri mai bune decât cele de până acum. Ismet Pașa însă se înșeală. Dacă își închipue, că asemeni eroului din mitologie, care în lupta lui, de câteori atingea pământul, lua un avânt binefăcător din harul maicii sale, îi va ajunge să calce pragul Angorei spre a câștiga noi sorți de izbândă, este foarte departe de adevăr.

Angora e în Asia, și Asia are nepătrunse taine iar vraja ei de multe ori e fatală celor cari i se supun. Ismet Pașa să ia aminte!.....

* * *

Politica internațională e un torent într'o neconținută mișcare. Ea înseamnă în mersul ei înainte câteva clipe de oprire, din răgazul că-

roara putem încerca a arunca o privire înspre trecutul apropiat, pentru a desluși rostul marilor evenimente. Conferința păcii orientale a ajuns la un punct mort; este o clipă de oprire care ne îngăduie să cerem faptelor deslușirea pe care ne-o dătoresc.

De ce s'a ajuns oare la Lausanne, la cotitura aceasta primejdioasă, care poate din nou să ne ducă pe calea războiului?

Fiecare delegațiune a adus cu ea povara preocupărilor și intereselor personale, amintirea discordiilor trecute, teama rivalităților prezente, primejdia evenimentelor viitoare. A lipsit o tendință comună de armonizare și de înțelegere; marile puteri aliate chiar, cu ochii țintiți asupra apusului, făceau din rezolvirea problemei orientale de multe ori, un instrument de presiune pentru politica occidentală. A domnit tot timpul o stăruitoare tendință de echilibristică și de compensațiuni: între Ruhr și Mossul, Lausanne era așezată la mijlocul drumului care lega cei doi poli ai politicei europene, fiind de fapt barometrul care înregistra toate curente și toate furtunile.

Lausanne se găsea însă și la o altă răscruce. La răscrucea aceea se întâlneau, după atâta timp, cei doi mari adversari, de ieri și de totdeauna: Rusia și Anglia — Tarismul dispăruse, și cu el se scufundase în nean marea concepțiune politică a lui Petru cel Mare. Așa se părea cel puțin. — În subconștientul delegaților Sovietelor, ideia trăia însă. Deocamdată Rusia nu mai putea aspira la o dominațiune asupra Strâmătorilor și asupra Mării Negre. Infăptuirile politice sunt însă trecătoare, și o criză fie ea chiar de o jumătate de veac, nu poate fi hotărâtoare pentru evoluția unui popor, mai ales când acel popor este poporul rusesc. Presiunea Rusiei spre apus și spre Mediterana era deocamdată oprită, mai mult chiar, împinsă înapoi. Aceasta nu însemna însă că istoria își rostise ultimul cuvânt. Viitorul păstra ascunsă taina zilei de mâine. Și astfel am văzut pe Cicerin apărând cu căldură drepturile Turciei asupra Mării Negre și asupra porților ei. Ceiace nici Ismet Pașa nu îndrăznise să ceară, delegatul Sovietelor pretindea cu aprindere pentru Turcia aliată și prietenă. Pentru el, Marea Neagră trebuia să fie a riveranilor și numai a lor, iar porțile ei să fie lăsate în seama exclusivă a Turcilor readuși la Constantinopol și la Strâmtori.

Europa însă a pătruns înțelesul acestei politici, la umbra căreia Rusia căuta să-și asigure viitoarea dominațiune asupra mării, care trebuia să fie un lac rusesc. Intre două rele, Sovietele au ales pe cel mai mic. Intre eventualitatea stăpânirii internaționale a Strâmătorilor, care deplasând jocul forțelor din Marea Neagră, avea să puie oricând Rusia în fața flotelor occidentului, și între aceia a trecerii lor în complectă stăpânirea Turciei, cu multă dreptate Sovietele au ales pe aceasta din urmă.

Rusia a crezut că va putea rămâne singură în Marea Neagră, spre a urma o politică de hegemonie și de expansiune întreruptă de accidentul unei revoluții. Ea însă nu a reușit. În mod hotărât s'a ridicat în calea ei puterea Angliei care a înțeles ușor primejdia. Alături de ea, România a rostit la Lausanne, un cuvânt înțelept și prevăzător,

care avea să asigure un echilibru de forțe absolut necesar dezvoltării noastre politice și economice.

* * *

Cei cari vor studia mâine, aspectele felurite ale conferinței dela Lausanne, vor avea de răspuns unei interesante probleme psihologice. Această problemă psihologică ne-o prezintă atitudinea complexă a delegațiunii turcești, și în special a șefului ei. General învingător, într'un război atât de ușor, Ismet Pașa s'a văzut deodată, în fruntea armatei lui de strânsură, ajuns la porțile Constantinopolului. Marile surprize produc mari desechilibruri. Cei cari în ajun, se temeau de amenințarea trupelor grecești asupra Angorei, și cu resemnare așteptau ceasul din urmă, prin minunea celei mai neauzite defectiuni totale a vreunei armate adversare, aproape fără să înțeleagă cum, s'au prefăcut în cei mai glorioși învingători.

Dar nu numai turcii, ci Europa toată a fost cuprinsă de uimire. Și atunci Europa, în vâltoarea momentului, a cedat împrejurărilor. Primului act de slăbiciune, i-a urmat curând un al doilea și un al treilea, pânăce s'a ajuns la o sistematică capitulare a apusului în fața rebeliunii kemaliste. Nimic nu a rezistat Angorei: chiar Marea Britanie s'a plecat o clipă în fața învingătorului, lăsând de fapt, să i se zmulgă stăpânirea efectivă a Constantinopolului, unde, în fața soldaților Angliei, Refet Pașa lua aerul unui dictator.

Armistițiul dela Mudania, semnat astfel în ceasul când dezorientarea încă stăpânea popoarele și guvernării lor, a însemnat consfințirea acestei biruințe a Turciei asupra Europei întregi.

Era greu, ca în fața unor asemenea înfăptuiri neașteptate, cei dela Angora să păstreze simțul proporțiilor și al realităților. Kemal, Ismet, și apoi toată mulțimea aceia improvizată spre a constitui adunarea dela Angora, au început să creadă că zilele de glorie ale Islamului au reînviat.

Când conferința dela Lausanne, a strâns pe trimișii puterilor laolaltă, intervenise însă un fapt nou: în marile capitale ale apusului ultimele evenimente luau înțelesul pe care trebuiau să-l aibă. Legenda dispărea, și realitatea apărea brutală și necruțătoare. — Turcia câștigase ușor o luptă militară, și mai ușor risca o luptă diplomatică la Mudania. Ceiace se cedase era irevocabil cedat: trebuia, cel puțin, asigurate pe viitor drepturile pe cari puterile și cetățenii Europei le aveau în imperiul turcesc, de atâta timp. Chestiune de demnitate și de prestigiu. Europa nu putea și nu trebuia să cedeze mai mult.

Ismet Pașa a adus însă la Lausanne psihologia specială a unui învingător, care stă de vorbă în virtutea drepturilor victoriei: pentru el războiul cel mare nu fusese, o Turcie învinsă nu mai exista de mult; istoria începea dela Angora, și primul ei act a fost armistițiul dela Mudania: armistițiul dela Mudros trecuse de mult în lumea uitării.

Atitudinea aceasta mai avea însă și un alt mobil psihologic. Șeful

delegațiunii turcești nu era un plenipotențiar în adevăratul înțeles al cuvântului. Nici spiritul, dar nici voința lui nu erau libere.

Dacă cugetarea lui Ismet Pașa, era toată pătrunsă de dogma forței și a victoriei kemaliste, voința lui era legată de autoritatea tiranică aproape a marelui adunări dela Angora.

Intre tunuri și baionete, armata a improvizat o adunare legiuitoare: un general a compus un guvern și guvernul a compus o Cameră. În mod fatal, o omenire atât de înapoiată, ca lumea Asiei în împrejurări atât de specifice, a făcut din acel parlament oglinda fidelă a Turciei kemaliste, așa cum este ea azi. Și astfel, șovinism și fanatism, concepție fatalistă și complectă ignoranță a lumii, au dat caracterul haotic acelei primitive ficțiuni parlamentare.

Haosul acesta s'a resimțit tot timpul la Lausanne. Cu ochii tințiți asupra Angorei, Ismet Pașa nu îndrăznește să facă nici o concesiune realității, de teama de a apărea ca un slab apărător al Turciei în fața guvernărilor ei.

*
*
*

Mulți speră că Europa nu și-a spus încă ultimul cuvânt în deslegarea problemei orientale. Pacea e deocamdată îndepărtată; aceasta nu înseamnă însă, că a sunat ceasul când armele sunt chemate iar a decide viitorul lumii.

La Smyrna, psihologia bolnavă a Angorei a reușit a doua zi după eșecul conferinței să refacă legătura de solidaritate între aliați. În fața amenințării turcești, înțelegerea a răspuns mai unitară ca ori când.

Poate că în ceasul din urmă Angora va înțelege acest adevăr. La Ruhr în desfășurarea uriașului duel franco-german, se afirmă voința hotărâtă a adevăraților învingători, de a apăra cu orice preț victoria. — În Orient victoria primejduită o clipă, nu va găsi oare aceeași puternică voință peste care nimic și nimeni nu vor putea trece?

Criza cea mare de sigur, nu a trecut încă. — Rebeliunea germană deocamdată e stăpânită de încordarea de fier a Franței. Rebeliunea kemalistă va avea în curând probabil aceeași soartă. Dacă s'a întârziat cu soluționarea ei, cauza stă poate în faptul că unii au gândit: „Qu'elle ne méritait ni cet excès d'honneur, ni cet excès d'indignité!”

Paris, 25 Februarie 1923.

VINTILĂ PETALA

Viața literară

Cărțile noi

— **Revoluția rusă, de Leon Donici** —

Un sinistru și nesfârșit haos, de-asupra căruia crește mereu un îngrijitor semn de întrebare, — iată ceea ce este, pentru noi, Rusia de astăzi. Puținele știri culese de câțiva îndrăsneți călători europeni pe drumurile Republicii sovietelor, au scăpărat prea puțină lumină, pentru a proiecta adevărul limpede, în toată goliiciunea lui.

Dar, nu numai actualitatea rămâne o taină nedeslegată încă, în viața uriașului prăbușit atât de tragic; evenimentele înșile s'au prăvălit prea repede, începând din vara anului 1917 și până la înstăpânirea regimului bolșevic, ca să așteptăm de pe acum o istorie fidelă a acestor pagini sângeroase de nebulie și măcel. Nici faptele petrecute nu pot fi prinse încă într'un larg cadru de obiectivitate, — căci nu ne vom duce de pildă, să ne informăm din memoriile lui Leon Trotzky, publicate de curând în volum, — și nici psihologia involburată a poporului rusesc din zilele acelea, nu poate fi descifrată dela un post de observație atât de apropiat. Istoriograful de mâine va avea la îndemână desigur și isvoarele, și calmul trebuincios, pentru a fixa limitele exacte ale întregii epoci de după detronarea Romanovilor, și pentru a lămuri cauzele reale cari au făcut posibilă „dictatura proletariului“, într'o țară atât de puțin pregătită chiar pentru o revoluție burgeză.

Aceste adevăruri le mărturisește și d. Leon Donici, atunci când își recomandă cartea sa despre *Revoluția rusă* cu acest „motto“ de sinceritate: — „Poate nu-s obiectiv în aceste pagini, dar nimeni nu poate vorbi obiectiv despre cele petrecute și trăite“. D. Leon Donici a fost însă de față la desfășurarea tragicului film, „a văzut, a trăit și a suferit“ și n'a putut rezista tentației *literare* de a însufleți în scris observațiile și emoțiile sale. Subt unghiul acesta, vom aprecia și noi cele peste 200 de pagini, prezentate cetitorilor în simbolică lor copectă roșie.

Numele d-lui Leon Donici s'a impus de vre-o trei ani încoace, printr'o asiduă și aleasă colaborare la aproape toate revistele noastre de frunte. Alipirea Basarabiei, printre alte multe adaosuri, ne-a rezervat și darul unui scriitor de real talent, din al cărui scris românesc, cu o sintaxă încă stângace, se desprinde o interesantă individualitate și un spirit profund umanitar. D. Leon Donici, — urmaș al acelei familii moldovenești care a mai ilustrat literatura noastră veche, — isbutise să-și creeze încă dinainte de război un frumos renume la Petrograd, unde câștigase un loc de seamă la diferite publicații periodice importante.

În această calitate, autorul *Revoluției ruse* a avut ocazia să cu-

noască pe cei mai mulți dintre fruntașii politici ai Rusiei, urmărind zi cu zi, în vâlmășagul unor îndeletniciri ziaristice, toate convulsiunile prin cari a trecut „Colosul cu picioarele de lut“. El ne înfațișează, într'adevăr, în culori foarte pitorești, utilizând cu o deosebită pricepere anecdota și amănuntele de decor, o serie de capi ai partidelor cari au pregătit sau numai au explōtat revoluția din 1917. Caracterizarea este totdeauna vie, subliniată de scurte și sugestive incidente, cari o lămuresc și o ilustrează admirabil. Astfel defilează pe dinaintea noastră toate aceste figuri: iată pe președintele ultimei Dume, Rodzianko, grav și plin de scrupule, iată pe impetuosul Purișchievici cu limbajul său mai mult decât original, iată pe „învățătorul“ Plehanov bătrânul revoluționar, pe care discipolii săi îl șocotesec acum prea „moderat“, iată și pe sărmanul țar Nicolaie, — colonelul Romanov, — mic și lipsit de voință, alergând dela o gară la alta în trenul imperial, ca o fantomă, în ajunul abdicărei sale....

D. Leon Donici ține să spună că revoluția a fost făcută de garizoana din Petrograd, iar nu de socialiști, și cu atât mai puțin de „bolșevici“, cari erau atunci la adăpost, dincolo de frontieră. Valul nebuniei roșii a cuprins însă, în cūrând, toată Rusia, și câștigul eliberării de subt jugul țarist a fost înecat în orgia unui pacifism laș și în desfrâul unei complete anarhii. D. Donici reproduce scene și întâmplări, culese din volbura acelor momente de nesiguranță și zăpăceală, reușind să închege, din bucăți disparate, o icoană elocventă a chipului cum s'a desfășurat prăbușirea. Ca o enormă stâncă de granit, Revoluția, odată urnită din loc, s'a rostogolit până în prăpastie. S'ar părea că principalul vinovat de această întorsătură a lucrurilor a fost cunoscutul Kerenski, pe care autorul *Revoluției ruse* îl zugrăvește ca pe un om lipsit de seriozitate și cu puteri prea modeste, pentru a putea stăvili puhoiul de patimi deslănțuite. „Napoleonul fără un sfert de oră“, cum fusese botezat atunci Kerenski, alerga după popularitate pela toate răspântiile, ținea discursuri peste discursuri, goale de orice înțeles, încuraja desorganizarea armatei rusești, nu găsea nici un gest energic față de urzelile bolșevice, și mai ales, n'avea nici un plan hotărât de acțiune. D. Donici îl caracterizează astfel: — „Cred că întreaga tragedie a Rusiei se datorește lui Kerenski, ale cărui mâini erau prea slabe pentru cârma grea a unui mare Stat. Unde trebuia un titan, stătea un copil. Kerenski e fiul revoluției, un fiu recomandându-și foarte rău pe mama sa. Dânsul dorea puterea, dar luându-o n'a știut ce să facă cu ea“.

D. Leon Donici nu-și mărturisește nicăeri credințele sale politice. Cine știe, poate nici nu l'au pasionat cândva, vreunele. Insemnările sale sunt ale unui scriitor, deprins să scormonească în mizeriile umane, și ale unui intelectual, care protestează împotriva oricărei intoleranțe — dar mai cu seamă împotriva aceleia a ignoranței brutale.

Revoluția rusă merită cu prisosință să fie citită: și pentru paginile interesante pe cari le cuprinde, și pentru personalitatea aleasă pe care o desvăluiește.

al. a. h.

Doliul Băncei Agrare

*Toți directorii dela „Banca Agrară„
din Cluj au demisionat.*

ZIARELE.

O, să-mi dai voie să te plâng
Sărmană văduvă cernită,
Atât de-adânc, și greu lovită...
Destinul tău a fost nătâng,
(Ca toate rețele terestre)
Căci ghinionista-ți căsnicie,
Te-a aruncat în sărăcie,
Abandonată, fără zestre,
De par'că te-au călcat vandalii,
Lăsându-ți, unică speranță:
O groaznică mezialianță:
Să te cununi cu liberalii...

Dar fuse altfel altădată,
Când huzureai că'n paradis,
Când ori și ce ți-era permis,
Și când erai privilegiată.
Mergea menajul excelent,
Căci se 'ntreceau în adorație
Consiliul tău de-administrație
Cu 'ntreg Consiliul dirigent;
Era atunci belșug în țară,
Coroane multe, mai ales,
Dar azi, din toate, te-ai ales
Doar cu-o coroană mortuară.
In casă nu mai ai o rublă
Deși lucași, — (era fatal!) —
Cași partidul național,
In „contabilitate dublă“
Iar dacă soarta ta e tristă,
Și n'ai pe nimeni în peșit,
Pricina e că te-ai pripit,
Și prea ai fost... regionalistă!
Acuma iată-te săracă,
Inșă regretu-i prea târziu:
Te-ai dat pe mâna lui Maniu,
Și n'a putut nimic să-ți jacă.
Tot întrebă pe cei „o sută“,

Uitând că ție ți-se 'njundă,
Și'n loc să prosperezi, fecundă,
Te prăvălești înspre bancrută!
Iar directorii ce plecară,
Nu ți-au lăsat nimic în ladă
Căci veșnic ți 'ntre ei o-sfadă,
(O șjadă pur financiară!)
Al căsniciei tale lanț,
De două ori funebru fuse,
Căci visurile tale-apuse
Sfârșesc în cel mai trist bi-lanț!

In Clujul, care iar pulsează
De viață, căci e primăvară,
Tu ești o bancă... solitară
Pe care nimeni nu s'așează.
Și-acum, când toate sunt sfârșite,
O, văduvă neconsolată,
Cu inima 'ndoliată,
Eu viu cu gânduri chinuite,
Și pe durerea ta plăpândă
Cum se cuvine la morminte
Depun o lacrimă fierbinte, —

Și o depun, fără dobândă...

ALECU FINANȚU

INSEMNAȚI

„**Pactul**“ **dela Alba Iulia**. Oficiosul partidului național din Cluj a publicat deunăzi un lung și încălțit prim-articol, inspirat de-a bună seama de d. Romul Boilă, specialistul în materie al comitetului de-o sută, prin care se afirmă încă odată nevoia de a se înfăptui *imediat* celebrele puncte din rezoluția dela Alba-Iulia, protestându-se împotriva faptului că acestea n'au fost trecute în proiectul de Constituție liberal.

Articolul „*Încă odată Alba Iulia*“, care deschide paginile acestui număr din *Tara Noastră*, fixează încă odată, și credem în deajuns de clar, ce însemnează pentru Statul român de astăzi marea adunare națională dela 1 Decembrie: o *solemnă manifestare națională* a poporului de-aici pentru unirea cu România, și nici de cum o *învoială contactuală* între cetățenii aceleiaș țări pentru a fixa condițiile unei viitoare conviețuiri.

Se pare însă că partidul național stăruiește în miopia inițială socotind și astăzi că a luat asupra sa misiunea de a realiza toate postulatele formulate departe de mulțimea însuflețită, în strâmta odaie a hotelului „Ungaria“. Am văzut, pe vremea Consiliului dirigent, cum au înțeles conducătorii de atunci ai guvernului dela Sibiu, să realizeze propriile lor făgăduieli. Măine, dacă prin imposibil ei ar reveni la guvern, n'ar face alt ceva. Dar, pentru că sunt în opoziție, nu se dau în lături de a susține reforme pe cari nu le împărtășesc (ca dreptul femeilor de a fi alese în Parlament) și revendicări imposibile (ca celebra guvernare a minorităților prin indivizi aleși din sânul lor) — cerând ca ele să fie neapărat și de urgență înscrise în Constituție, ca o *obligatie* a actului unirii.

Lumea poate să aprecieze seriozi-

tatea acestor matadori ai regionalismului, cari s'au deprins să băjbaie dezorientați în toate părțile, pentru că în schimb să stăruiască în greșelile săvârșite în trecut, cu o încăpățănare demnă de scopuri mai puțin vătămătoare țarei.

„**Keleti Ujság**“ **răspunde**. Confratele nostru din Cluj, *Keleti Ujság*, se ocupă într'un antrefileu de articolul „*Conceptii minoritare*“ apărut în numărul trecut al revistei noastre. Ne pare rău însă, că fie dintr'o rea interpretare, fie dintr'o infidelă tălmăcire a textului românesc, ziarul cu pricina ne face imputări pe cari nu le pricepem. N'am cerut nici d-lui Paál Árpád, nici altora, o „*autorizație*“ care să legitimeze însărcinarea de a vorbi în chestiunile cari privesc minoritatea maghiară. Ceeace am cerut, nu numai d-sale, ci tuturor celor cari au, prin situația lor, calitatea de a aduce o lămurire a problemei, a fost un răspuns limpede și hotărât. D-nul Paál ne-a vorbit însă despre o „*autonomie*“ administrativă, politică și culturală pe seama tuturor teritoriilor luate de minoritatea maghiară, și pe seama *fiecărui* individ în parte. Am spus că un asemenea postulat nebulos nu și-ar putea găsi loc nici în republica lui Plato. Acest lucru îl spunem și astăzi, adăugând numai că lipsa de argumente n'ar trebui să-i împiedice pe cei dela *Keleti Ujság* să fie ireproșabili în materie de bună cuviință.

Moravuri electorale. Un scriitor umorist culesese cândva, de prin ziare, câteva modele de reportaje diferite, amuzându-se pe socoteala nesfârșitelor variante în cari se înfățișa acelaș fapt politic, văzut prin prisma „*convingerilor*“ *fiecărui*. Așa se petrece în mo-

mentul de față cu alegerea dela Ighiu, unde a fost ales, cu o însemnată majoritate de voturi, d-nul Petru Meteuș, candidatul guvernului. E o îndeletnicire interesantă să comparați cele două versiuni: întâi aceea a *Patriei* care, cântând în toate felurile aria „crimei naționale și a scandalului european“, afirmă cu toată seriozitatea că *landarmii au tras cu arma asupra alegătorilor*, apoi aceea a ziarelor liberale, cari susțin morțiș că tot poporul s'a dat în brânci de dragoste pentru candidatul guvernamental, ales în mijlocul unui entusiasm delirant.

Poftim și descurcă-te în acest labirint de știri și comentarii, cari se bat cap în cap! Îți vine să feliciți pe fericiții candidați cărora li s'au respins candidaturile. . .

Fascismul italo-maghiar. Și această aberație și-a găsit într'o vreme, și nu demult, ecoul ei interesat în anumite ziare dela noi, și de peste graniță. S'a vorbit chiar cu o suspectă stăruință despre anumite legături cari ar fi existând între mișcarea națională din Italia, cu scopuri bine determinate de înstăpânire a ordinii interioare, și turbulenta agitație a „Ungurilor cari se deșteaptă“, cu lămurite tendințe de agresiune față de vecini. Imaginația aprinsă a unor elemente minoritare dela noi, vedea de pe acum pe d-nul Mussolini alături cu amiralul Horthy, în drum pentru recucerirea Ardealului...

Aflăm acum un amănunt interesant, pe care ni-l certifică o publicație serioasă, *Prager Presse* din Praga: faimosul aventurier Friederich, organizatorul „fascismului“ maghiar, a cerut într'adevăr să fie primit de d-nul Mussolini, dar primul ministru italian i-a interzis formal să vină la Roma, declarând neted că Italia face ea însăși o politică pacifică și nu înțelege să sprijinească o acțiune de ațătare, cu

obiective situate în afară de hotarele de azi ale Ungariei.

Unele nădejdi nesăbuite vor trebui deci să înceteze, — și unele îngrijorări, asemenea.

O... somație. Ziaristul de lege nouă Leonard Paukerow, care reprezintă la *Lupta* d-lui Albert Honigman nobilele tradiții naționale ale lui Gheorghe Bariț, ne trimite prin poștă o scrisoare, cum s'ar zice un răspuns, la însemnările noastre în cari s'a vorbit de acest insalubru personaj. Paukerowul, care a trăit totdeauna cam pe lângă lege, a fost inspirat de data aceasta să se pună sub adăpostul nu știm cărui paragraf din legea de presă maghiară, pentru a ne „obliga“ să-i publicăm în *Țara Noastră* exercițiile sale, de stil, cu parfumul lor special de șantaj grosolan. Bineînțeles, obrăzniciei care ni s'a adresat, i-am dat destinația convenită; autorului ei, îi dăm generosul sfat de a se adresa Justiției dacă își inchipuie că l'am... calomniat.

Cât despre vorba cu bagajele, repetăm încă odată, că e bine, e foarte bine, să și-le țină pregătite.

Conspirația tăcerii. Am relevat și cu alt prilej atitudinea ciudată a unei bune părți din presa noastră bucureșteană față de incidentele dela Universitate. Acolo unde își avea locul o atitudine împăciuitoare și calmă, studențimea a întâmpinat din partea confrăților noștri dela „cotidienele populare“ a nervozitate excesivă și o gălăgioasă dușmănie. Dacă revenim asupra acestor fapte, e că le socotim într'adevăr interesante. Iată, de pildă, atitudinea cu totul semnificativă a ziarelor patronate de dnii Emil Honigman, Iacob Rosenthal și Brauer, față de măsurile luate împotriva mișcării tineretului nostru universitar. S'au suprimat ziare studențești, — dar vajnicii apărători ai

libertății scrisului, n'au protestat. Studenții aretați au declarat grevă foamei, — dar distinși umanitariști nu s'au înduișat: Niciun cuvânt de apărare, nici un gest de compătimire...

În schimb, ia aduceți-vă aminte, ce avalanșe de țipete s'a ridicat când, pe vremuri, s'a hotărât suspendarea gazetei comuniste *Socialismul*, a cărei propagandă era îndreptată împotriva Statului român, și ce emoție trepidantă a cuprins sistemul nervos al confrăților din strada Sărindar, când atentatorii dela Senat au refuzat și ei ciorba zilnică din fortul Jilava.

Nu vă spune nimic această potriveală, că domnii dela *Adevărul* și dela *Lupta*, au două atitudini, față de două situații asemănătoare, după cum era vorba de o mișcare cu caracter internațional, sau de una cu caracter național? Pentru „victimele“ celei din urmă, — toată atențiunea. Pentru „agitatorii“ celei de a doua, — conspirația tăcerii.

E bine, cel puțin, că suntem edificați.

Gestiunea unui prefect. Din județul Satu-Mare ne vine știrea că delegatul ministerului de interne pentru anchetarea gestiunii prefectului de acolo, d-nul Paul Goma, inspector administrativ, a terminat misiunea care i-a fost încredințată. După cât reese din informațiile noastre, ancheta ar fi dovedit cu acte și mărturii abundente, unele fapte grave în sarcina d-lui Teofil Dragoș, fostul prefect. Ar fi vorba adică de manipularea grăului contingentat și trimis în județul Satu-Mare pentru a fi împărțit la populație; grăul

însă, printr'o serie de operații ciudate, a ajuns să fie vândut în comerț liber prin morarii Schreiber și Steinfeld din Baia-Mare.

D-nul inspector Goma a trimis dosarul la București. Suntem curioși să vedem ce urmare vor avea constatările sale cu privire la un actual deputat din majoritate, — după ce am văzut cât de sever se poartă Camera cu foștii prefecti, azi deputați în opoziție.

Omagiu. Cetim în ziare o foarte înduioșătoare scrisoare omagială, iscălită în frunte de d-nul Groșianu din Timișoara și expediată d-lui Jean Th. Florescu, ministrul justiției, cu prilejul votării legii avocaților. Faptul n'ar avea, în definitiv, nici o importanță; d-nul Jean Th. Florescu e obișnuit cu omagiile mai mult ori mai puțin populare de pe vremea când era socotit ca un mare elector al Capitalei, în culoarea de albastru. Se poate întâmpla deci, să fie și azi avocați cari să se prăpădească de admirație pentru cravatele multicolore ale actualului ministru de justiție. E de reținut însă, faptul că acest domn Groșianu, care se entusiasmează în adresa cu pricina, este senator și fruntaș al partidului național din Banat, ba chiar „leaderul“ regionalist care a cetit la Senat declarația de retragere din Parlament.

Mă rog, dorim să știm, s'a slăbit disciplina, sau e cu învoirea șefilor? Nu de altceva dar să aflăm dacă aghiontanții d-lor Iuliu Maniu și Alexandru Vaida fac aceeași politică ca și patronii lor, sau nu?

Prospect

pentru

Consolidarea bonurilor de tezaur emise de Statul român în valute străine

Ca urmare a avizului publicat de ministerul de finanțe la 1 Decembrie 1921, guvernul Român face cunoscut că, în vederea consolidării bonurilor sale de tezaur emise în monete străine, ministerul de finanțe a fost autorizat, prin legea promulgată la 24 Iunie 1922 cu decretul No. 2868 publicat în *Monitorul Oficial* No. 64, de a contracta un împrumut de consolidare în valoare nominală maximă de L. St. 35.000.000.

Titlurile împrumutului de consolidare vor fi la purtător și vor produce dobândă de 4% pe an. Cupoanele vor fi semestriale și plătibile la 1 Aprilie și 1 Octombrie a fiecărui an, primul cupon având scadența la 1 Aprilie 1923.

Cu începere de la 1 Aprilie 1928 guvernul român va întrebuința un fond semestrial de 2.503.405% din valoarea nominală totală a împrumutului la plata dobânzilor și amortismentului titlurilor, astfel încât totalitatea titlurilor acestui împrumut să fie amortizată cel mai târziu la 1 Aprilie 1968.

Amortizarea se va face fie prin cumpărarea pe piață sub pari, plus dobânda până în ziua cumpărării, fie prin trageri la sorți semestriale al pari.

În Franța, plata cupoanelor și rambursarea titlurilor împrumutului de consolidare se va efectua la Paris la:

Banque de Paris et de Pays-Bas și
Louis Dreyfus & C-ie.

În Anglia la biroul din Londra al Băncii „British Overseas Bank Limited“ și în New-York la corespondenții Băncii British Overseas Bank Limited din Londra.

În România această plată va fi efectuată în lei pe cursul schimbului la vedere asupra Londrei în ziua prezentării.

Capitalul și dobânzile titlurilor vor fi scutite de orice impozit român prezent sau viitor.

Acest împrumut de consolidare constituie un angajament direct al guvernului român.

În virtutea legii promulgate la 24 Iunie 1922 prin decretul No. 2.872 publicat în *Monitorul Oficial*, sumele necesare serviciului dobânzilor și amortismentului *Datoriei Române externe* vor face obiectul unui articol special al bugetului de cheltuieli.

Ministerul de finanțe va deschide un cont special pentru serviciul datoriei publice externe, care până la stingerea acestei datorii va fi alimentat până la concurența unei sume egale cu 110% din anuitatea totală necesară:

1. cu devizele sau tratatele provenite din taxele de export, cari sunt și vor fi plătite în aur sau în devize străine, cât timp aceste taxe vor fi în vigoare;
2. Cu veniturile generale ale Statului cu drept de prioritate asupra acestor venituri.

Împrumutul extern 4% 1922, de L. St. 2.500.000, va avea asupra sumelor sus menționate, pentru serviciul dobânzilor și amortismentul său, precădere asupra tuturor celorlalte împrumuturi, incl. împrumutul de consolidare.

În virtutea legii promulgată la 23 Iunie 1922, prin decretul No. 2.869, publicat în *Monitorul Oficial* și a convenției anexe încheiate între ministerul de finanțe și Banca Națională a României, ministerul de finanțe va vărsa Băncii Naționale, pe măsura încasărilor, toate taxele de export până la concurența sumei necesare serviciului totalității, *Datoriei Externe Române*, plus 10% cum s'a spus mai sus.

Lipsurile parțiale (sau totale în caz când taxele de export ar fi suprimate) vor fi acoperite lunar de ministerul de finanțe prin vărsăminte în lei, făcute Băncii Naționale a României.

Banca Națională a României își va procura prin mijlocul acestor lei devizele necesare serviciului datoriei externe. În caz când banca nu ar fi în măsură să-și procure singură mijloacele de plată în străinătate, ministerul de finanțe i le va procura prin organizarea exportului.

Prin prezentul prospect, guvernul român invită pe purtătorii de bonuri de tezaur emise în monede străine, cari au domiciliul în România, de a preschimbă aceste bonuri prin titluri ale împrumutului de consolidare. Preschimbarea bonurilor se va face contra titluri liberate în L. St. în valoare egală, pe următoarele cursuri:

Livra sterlingă	al pari				
Franci francezi convertiți în livre sterlinge	50 franci pentru 1 liră sterlingă				
Franci belgieni " " " "	53 " " " " "				
Lire italiene " " " "	88 lire " " " "				
Pesetas spanioli " " " "	25.50 ps. " " " "				
Coroane suedeze " " " "	16.50 cor. " " " "				
Escudos portugezi " " " "	60 escudos " " " "				

Bonurile de tezaur emise în dolari ai Statelor Unite sau în dolari canadieni, vor fi preschimbați al pari contra titluri ale împrumutului de consolidare emise în dolari ai Statelor-Unite.

Dobânzile de întârziere calculate 6% pe an, cu începere dela scadența bonului până la 1 Octombrie 1922, vor fi adăugate la valoarea bonului și plătite în titluri ale împrumutului de consolidare.

Dobânzile calculate 4% pe an dela 1 Octombrie 1922 până la scadența bonurilor, vor fi deduse din capital la bonurile cu scadența după 1 Octombrie 1922.

Se va aplica la calcularea aceleași cursuri ca și pentru calcularea valorii bonurilor.

Sumele mai mici de L. St. 10 sau Dolari 50, vor fi reprezentate prin certificate fracționare cari vor da dreptul purtătorilor de a primi titluri contra remiterii lor, în valoare totală echivalentă unuia sau mai multor titluri, fără însă a se ține seama de sume mai mici decât L. St. 1 sau dolari 5.

Purtătorii bonurilor de tezaur în valută străină, cari locuiesc în România sunt invitați prin prezentul prospect să depună bonurile lor, cu începere dela 25 Noembrie 1922, la ghișeurile:

Casieriei Centrale a Tezaurului Public, și
Băncii Naționale a României.

Aceste instituții le vor remite, după verificarea bonurilor de tezaur, certificate provizorii, cari ulterior vor fi preschimbate prin titluri definitive îndată ce acestea vor fi gata.

Preschimbarea se va anunța detentorilor pe calea publicității.

Detentorii cari nu vor fi prezentat bonurile lor la conversiune înainte de 1 Februarie 1923, se vor considera că au pierdut dreptul la preschimbarea acestor bonuri prin titluri ale împrumutului de consolidare.

Ministerul de finanțe, VINTILĂ I. C. BRĂTIANU

Dacă doriți zaharicale fine cereți

CLUJ, Telefon 6-48 și 6-65 :- :-

Lloyd 1357 1-52

„MELISSA“